

Veřejné vysoké školy – autonomie, nebo samospráva?

Josef Staša

1. (Úvodem)

■ veřejné vysoké školy jsou samosprávné („dynamicky“ vzato jde o výraz decentralizace = odstátnění při zachování veřejnoprávní povahy instituce; „staticky“ vzato jde o výraz existence akademického společenství); odtud: veřejná vysoká škola jako veřejnoprávní korporace (to je podstatné) s určitými rysy ústavu (nikoli naopak!)

■ o autonomii lze hovořit ve vztahu veřejné vysoké školy a fakulty [celku a (sou)části]

II. („Vnější“ pohled)

■ jakou možnost má (má mít) stát, pokud jde o regulaci samosprávy?; „zákonem“ obecně bez omezení, nebo pouze v rozsahu nezbytném („vyžaduje-li to ochrana zákona“?; srov. ústavní úpravu vztahů k územní samosprávě; lze to dovést (mělo by se to dovozovat) i ve vztahu k veřejným vysokým školám (obdobně/přiměřeně)?

■ s výše uvedeným souvisí otázka, zda/nakolik (podrobně) upravovat organizaci, složení orgánů, strukturu statutárních [= vnitřních (dle dikce zákona o vysokých školách)] předpisů ...

■ některé konkrétnější otázky:

□ může/má být orgán ustanovovaný „zvnějšku“ označován za orgán veřejné vysoké školy?; správní rada je spíše orgánem vnější kontroly (orgán, jímž se uplatňuje „právo veřejnosti na kontrolu“ veřejné vysoké školy)

□ může/má být obsazení určité akademické funkce (= rektor) a/nebo dosažení určité akademické hodnosti (= profesor) podmíněno projevem vůle státního orgánu?; možná alternativa v podobě „audience“; podobná otázka vyvstává v souvislosti se mzdou rektora a do jisté míry (alespoň formulačně) v souvislosti s vymezením odpovědnosti rektora „za ... využívání ... vypořádání ... hospodaření ...“)

□ mohou/mají být statutární předpisy podrobeny předběžné kontrole (= registraci)?; následná kontrola (podání návrhu na zrušení statutárního předpisu soudem) by byla samozřejmostí

■ zcela specifickou otázkou ve vztahu k veřejným vysokým školám (na rozdíl od ostatních veřejnoprávních korporací) je financování (struktura zdrojů; různé módy finančních vztahů mezi státem a veřejnými vysokými školami)

III. („Vnitřní“ pohled)

■ akademické společenství = akademická obec; diferenciací „členské základny“ (akademičtí pracovníci vs. studenti; pozice doktorandů); pozice zaměstnanců, kteří nejsou akademickými pracovníky; emeritní členství (absolventi); možnost „dobrovolného členství“ (členství jako výraz aktivity)

■ struktura, působnost, vzájemné vztahy orgánů veřejné vysoké školy; možnost dílčí (= související s výkonem pouze některých agend) integrace orgánů veřejné vysoké školy

(„smíšená tělesa“, částečná personální unie), možnost vnitřní diferenciací kolegiálních orgánů veřejné vysoké školy („gremializace“, kuriální systém, „kameralizace“), kombinace obou uvedených přístupů; pozor ale (↓)!

■ role akademického senátu veřejné vysoké školy jako vrcholného orgánu akademické samosprávy; prvořadá je otázka působnosti, až druhořadá je otázka složení

□ z postavení akademického senátu vyplývá nezbytné penzum jeho pravomocí; diskutováno zejména s volbou (kandidáta na) rektora; potlačena „statutodárná iniciativa“ [nemusí být ve vztahu ke všem statutárním předpisům; mělo by jít alespoň o statut, a to alespoň pokud jde o jeho partie týkající se role/působnosti akademického senátu (prakticky obtížné formulovat), o „vlastní“ volební řád a o „vlastní“ jednací řád; u ostatních statutárních předpisů může postačovat vyjádření akademického senátu]; alternativa/kompromis = úprava možnosti podávat pozměňovací návrhy

□ úskalí předepsaného složení kurie akademických pracovníků; formální a neformální autorita; alternativa v podobě možnosti „plošné kandidatury“ (kandidují všichni ti, kdo mohou kandidovat a neprojeví s kandidaturou nesouhlas); možný volební cenzus délky členství v akademické obci

■ míra autonomie součástí veřejné vysoké školy, jmenovitě jejích fakult; u fakulty nejde o samosprávné postavení v rámci veřejné vysoké školy (nutnost limitovat jednatelské oprávnění děkana fakulty coby „zástupce veřejné vysoké školy“, resp. osoby, která zavazuje veřejnou vysokou školu ve vnějších vztazích); vhodnost úpravy reakce orgánů veřejné vysoké školy na nezákonné/nesprávné opatření orgánu fakulty; vhodnost úpravy „obran“ daná orgánu fakulty; na druhé straně je zcela žádoucí „reflektovat“ samosprávný model ve vnitřofakultních vztazích

IV. (Závěrem)

■ je třeba vnímat rozdíl mezi veřejnými vysokými školami, státními vysokými školami a soukromými vysokými školami; co se v současnosti podává z čl. 33 odst. 3 Listiny základních práv a svobod?; má být (či nakolik má být) zaručena autonomie státní vysoké školy (vůči státu, resp. vůči organizační složce státu, jejíž je součástí, nebo vůči správci rozpočtové kapitoly, z níž je financována) a autonomie soukromé vysoké školy (vůči statutárnímu orgánu právnické osoby, která je držitelem státního souhlasu, potažmo vůči zakladateli/zřizovateli)?; může být právní nárok na udělení státního souhlasu působit jako soukromá vysoká škola?; má vztah soukromé vysoké školy a jejího studenta soukromoprávní povahu, nebo obsahuje i veřejnoprávní prvky (jestliže ano, jaké to jsou)?

☞ odkaz na tisk č. 464 Poslanecké sněmovny PČR, VII. volební období

(<http://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=114143>); potřeba „permanentní“ diskuse;

dlouhodobá legislativní koncepce; rizika vyplývající ze změn v „pozdních fázích“ legislativního procesu